
Detta dokument innehåller PUSH Sveriges och våra medlemsorganisationers synpunkter på underlaget till Färdplan 2050

Sammanfattning

En viktig röst

Tillsammans utgör PUSH och våra medlemsorganisationer en röst för engagerade unga runtom i Sverige. Det är vi ungdomar och unga vuxna som kommer att påverkas allra mest av hur Sveriges klimatstrategi utformas. Därför hyser vi förhoppningen att **vår röst kommer att väga ännu tyngre** än många andra svenska organisationer, myndigheter och företag. Vi är tacksamma för att ni tar emot denna kommentar på Naturvårdsverkets underlag.

Några inledande ord om framtid och omställning

När Miljödepartementet och regeringen går vidare i sitt arbete med Färdplan 2050 vill vi framför allt se en insikt genomsyra detta arbete, som hittills i mångt och mycket saknats: Omställningen till ett klimatvänligt Sverige är inte ett nödvändigt ont. **Vi har tvärtom allt att vinna**, såväl socialt som ekonomiskt och ekologiskt, på att ställa om Sverige så absolut snabbt som möjligt. I det samhälle som vi idag lever i ökar sjukdomar relaterade till stress, kemikalier och dåliga matvanor, finansmarknaden haltar, arbetslösheten stiger, de sociala klyftorna i samhället ökar och naturens resurser överutnyttjas. Samtidigt missar Sverige 14 av 16 miljökvalitetsmål, vilket pekar på att många frågor som är tätt förknippade med klimathotet försummas. Sverige har definitivt allt att vinna på att gå före och leda den hållbara omställning som behövs.

Våra synpunkter i korthet

Här följer en kort sammanfattning av våra synpunkter på Naturvårdsverkets underlag till ett Sverige utan klimatutsläpp 2050, längre resonemang återfinns i efterföljande kapitel:

- Ambitionsnivån på underlaget till färdplanen är inte i närheten av så ambitiös som färdplanen behöver vara för att möta klimathotets allvar.
- Nettonollutsläpp är inte bra nog, då stora delar av våra framtida utsläpp ska kompenseras med utsläppsrätter och ökat skogskydd. Sverige måste ta ansvar och satsa på **nollutsläpp**.
- Sverige har unika förutsättningar att vara ett föregångsland i omställningen vilket skulle gynna både människor och natur, samtidigt som det skapar jobb och exportmöjligheter.
- Ambitionerna i energipolitiken måste höjas samtidigt som strategiska satsningar görs på ny baskraft och på att energieffektivisera miljonprogrammets bostäder.
- Transportsektorn är en av Sveriges tuffaste utmaningar och det gäller framförallt att sluta bygga bort bilköer med bilväg och istället bygga smarta kollektiva lösningar.
- Hårdare riktlinjer och styrmedel för industrin krävs. För att vår industri ska passa in i framtidens hållbara Sverige, måste många verksamheter redan idag tänka nytt.
- För att vi i framtiden inte ska behöva äta upp hela vår koldioxidbudget behöver jordbruket ställas om till förnybar energi samtidigt som våra matvanor förändras till mer vegetariskt.
- Vi måste ta hänsyn till förändringar som behöver göras i vårt ekonomiska system för att möta energi- och resursutmaningar, och helt sluta investera skattepengar i fossil energi.
- För en smidig klimatomställning krävs ekonomiska resurser, och regeringens gemensamma ansvar för dess andel i statsbudgeten bör inte glömmas bort.
- Färdplan 2050 måste bli ett starkt och styrande dokument, innefattande konkreta och genomförbara åtgärder, förslagsvis uppdelade i etappmål för varje region i Sverige.

Konkret efterfrågar vi att regeringen beställer ett reviderat underlag från Naturvårdsverket.

Färdplan 2050 måste bli det dokument som visar Sverige vägen till noll i klimatutsläpp.

Detta bör baseras på bruttoutsläpp snarare än nettoutsläpp. Det slutgiltiga underlaget bör även ta ansvar för alla av Sverige orsakade utsläpp, dvs. konsumtionen bör tas i beräkning.

Synpunkter på Naturvårdsverkets underlag

Ambitionsnivån

För några veckor sedan uppmättes halten 400 ppm koldioxid i atmosfären¹. Enligt Sveriges miljömål om begränsad klimatpåverkan bör ”den sammanlagda halten växthusgaser [...] inte överskrida 400 ppm koldioxidekvivalenter”. Klimatsituationen är idag högst allvarlig och det finns väldigt begränsat med handlingsutrymme kvar. Det är därför av yttersta vikt att begränsa klimatutsläppen så skyndsamt som möjligt.

Naturvårdsverkets färdplansunderlag tyder på en oförståelse för allvaret i denna situation. Underlaget inleds med en vacker vision om ett hållbart Sverige. Ändå saknar detta underlag handfasta mål för hur vi steg för steg ska ta oss dit. Trots gedigen kompetens på området tycks Naturvårdsverket oförmögna att i detta dokument visa vägen till ett verkligt hållbart samhälle.

Ambitionen borde vara att snabbt halvera utsläppen för att sedan låta de verkligt utmanande utsläppen få ta mer tid. På detta sätt minskar de kumulativa utsläpp² som Sverige orsakar markant. I detta hänseende kan både målscenario 1 och 2 jämföras med **en dålig diet**. Om vi sätter upp ett mål om att leva hälsosamt, men resonerar att vi ska äta snabbmat fram till 2040 och därefter ska vi äta hälsosamt till 2050 – hur bra kommer våra kroppar att må av denna diet? Färdplansunderlagets syfte måste vara att få kroppen – i detta fall planeten och dess invånare - att må så absolut bra som möjligt.

En verklighetsförankrad färdplan bör snarare visa vägen till nollutsläpp inför 2025 eller 2030. Vi vill därför se en färdplan med målet om 80-95 % utsläppsminskning gå i uppfyllelse långt innan 2050, med en ambition om inledande drastiska åtgärder och tydliga etappmål för att säkerställa denna bana.

”Klimatneutralitet”

”Underlag till en färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050” heter rapporten som Naturvårdsverket presenterat. Vid en närmare titt på underlaget visar det sig dock att en stor del av våra utsläpp ska ske även i fortsättningen, och klimatkompenseras genom handel med utsläppsrätter och/eller med hjälp av ökad koldioxidinlagring i svenska skogar. Resultatet av detta väljer sedan Naturvårdsverket att kalla för ”klimatneutralt”.

Vi ser en risk i användningen av begreppet ”klimatneutralt”, eftersom det kan fungera som en täckmantel för fortsatt ohållbar samhällsutveckling i många år framöver. Enligt förslaget uppnås ”neutralitet” av framtida utsläpp genom compensation. Är det något vi borde kompensera för så är det de utsläpp som redan har skett eftersom det är den ackumulerade ökningen av koldioxid i atmosfären som bidrar till att växthuseffekten förstärks. Det är här ett ökat skogskydd måste spela en stor och viktig roll, snarare än att det rättfärdigar fortsatt stora utsläpp.

¹ NOAA Research. *Carbon Dioxide at NOAA's Mauna Loa Observatory reaches new milestone: Tops 400 ppm.* 2013-05-10. <http://researchmatters.noaa.gov/news/Pages/CarbonDioxideatMaunaLoareaches400ppm.aspx>

² Andersson, Kevin. *Klimatförändringar bortom farlighetens gräns. Brutala siffror och skört hopp.* 2011. http://www.cogito.nu/sites/default/files/kevin_anderson_single_pages.pdf.

Målet med en klimatfärdplan bör naturligtvis vara att vi globalt lyckas nå våra gemensamma mål om att minska våra växthusgasutsläpp. Sverige bör inte skjuta ifrån sig ansvaret för sina egna utsläpp genom att handla med utsläppsrätter och därigenom bidra till utsläppsminskningar utomlands. Detta innebär inte att vi tar ställning emot att andra länder ska kunna få svensk hjälp att minska sina utsläpp – det är naturligtvis mycket önskvärt att Sverige sänker sina utsläpp till noll och därutöver bidrar till att minska de globala utsläppen på andra marknader.

Föregångslandet Sverige

Sverige har troligtvis bland världens bästa förutsättningar till att ställa om till ett hållbart samhälle som omfattar en fossiloberoende fordonsflotta, 100 % förnybar energi, hus som är självförsörjande på el och värme samt ett transportnät som präglas av effektivitet och smarta lösningar. Detta genom vårt goda geografiska läge, vår stabila ekonomiska och sociala situation och välfungerande demokratiska system. Vi har därför en unik möjlighet att agera föregångsland i denna fråga.

Sverige utger sig idag för att vara just ett sådant föregångsland, men underlaget till färdplanen speglar inte denna självbild, snarare tvärtom. Sverige har dessutom ansvar för de utsläpp som uppstår till följd av konsumtion av varor från andra länder, och vi uppmanar regeringen att följa Naturvårdsverkets råd³ och även mäta utvecklingen av utsläpp till följd av konsumtion. Ju snabbare Sverige minskar sina egna utsläpp, desto större handlingsutrymme ger vi åt de länder som är i störst behov av ekonomisk utveckling. Det är därför av oerhört stor betydelse att vi tar på oss rollen som föregångsland och snabbt minskar våra totala utsläpp.

Energisektorn

Energisektorn står för majoriteten av världens koldioxidutsläpp. I Sverige är vi lyckligt lottade med god tillgång på biomassa och vattenkraft som idag gör att drygt 50 % av vår energi är förnybar. Detta var även ett svenskt mål – att ha 50 % förnybar energi år 2020 – och det målet uppnåddes nästan 8 år i förtid. Ambitionerna för den svenska energipolitiken behöver och kan höjas rejält.

Ambitionen i elcertifikatsystemet behöver höjas vid kontrollstationen 2015 för att ge utbyggnaden av förnybart en fortsatt skjuts i ryggen. Mer forskningspengar behöver gå till att utveckla potentiell baskraft som havsbaserad vind och vågkraft. Detta för att ersätta kärnkraften när den börjar fasas ut om 10 år på grund av hög ålder. Avslutningsvis skulle ett mål om ett hållbart energisystem baserat på 100 % förnybart energi, kunna sättas upp till år 2030.

Utöver ett hållbart energisystem behöver energianvändningen minska. Här möter den elintensiva industrin en stor utmaning. En stor ansträngning skulle också kunna göras av privatpersoner samt av bostadssektorn där det behövs tuffare byggregler. Att låta renovera miljonprogrammets bostadshus skulle inte bara innebära energieffektivisering som leder till minskad klimatpåverkan utan också generera tusentals arbetstillfällen samt innebära en chans till minskad segregering i samhället. Vi anser därför att en upprustning av dessa bostadsområden borde vara ett självklart steg i regeringens långsiktiga klimat- och hållbarhetsarbete.

³ Underlag till en färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050, Bilaga 9. Naturvårdsverket.

Att ställa om transportsektorn som idag använder mer än 90 % fossil energi, är en av Sveriges tuffaste utmaningar. För att uppnå målet om en fossiloberoende fordonsflotta till 2030 behöver stora satsningar göras på kollektivtrafik, cykelbanor, smartare stadsplanering, laddinfrastruktur och elvägar. Alla projekt måste dessutom utgå från fyrstegsprincipen: (1) Tänk om (2) Tänk nytt (3) Bygg om (4) Bygg nytt.

Industrins roll

I underlagets nuvarande form ställs inga större krav på svensk industri att agera som industrin bör i ett föregångsland. I Figur 4 blir det tydligt att även i det mer ambitiösa av underlagets målscenarion, Scenario 1, behöver industrin knappt minska sina utsläpp före år 2040. Då ska utsläppen plötsligt minska i rask takt. En seriös färdplan för klimatpolitik kan inte grunda sig på antaganden om att det år 2040 kommer att finnas ny teknik tillgänglig som gör att utsläppen minskar drastiskt. Att förlita sig på framtida lösningar på det här sättet innebär att man skjuter ifrån sig ansvaret för omställningen, och är därmed högst oansvarigt.

En av de tekniker som förutsätts ligga till grund för dessa antaganden är tekniken med CCS, Carbon Capture and Storage, där Vattenfalls styrelseordförande meddelade så sent som 22 april i år att deras planer kring CCS inte skulle infrias⁴. Detta är extra olyckligt då statligt ägda Vattenfall i år öppnar två nya kolkraftverk som kommer att släppa ut enorma mängder koldioxid. Om regeringen menar allvar med att vilja minska Sveriges ekologiska fotavtryck, måste de genast sätta stopp för dessa värdeförstörande investeringar.

Det är tydligt att industrin behöver hårda riktlinjer och styrmedel redan nu för att kunna göra en långsiktig investeringsplan. Att vänta på framtida teknik, som CCS, är ingen lösning. Kanske har vissa delar av den svenska basindustrin ingen plats i ett framtida modernt och hållbart samhälle. Vi skulle exempelvis kunna tänka om och börja tillverka återvunnen metall istället för nytt stål, och arbetskraften behövs då i stället i den stundande samhällsomställningen.

Matförsörjning och livsstil

Är det något utöver energi som kommer att vara viktigt i framtiden så är det tillgången på mat. Att ställa om jordbruket till 100 % förnybar energi borde därför vara högt prioriterat. Men jordbruket släpper inte bara ut växthusgaser på grund av sina fossilberoende arbetsredskap, även val av odlingsmetod och djurhållning har stor påverkan på klimatet.

För att en individ i Sverige inte ska äta upp sin koldioxidbudget på ett ton koldioxid per år, krävs det både förnybar energi och förändrade matvanor⁵. Att politiken skapar förutsättningar för långsiktigt och hållbart jordbruk är viktigt för att svenska bönder ska finnas kvar i framtiden och försörja oss med den dagliga mat vi behöver.

⁴ Nordström, G. Lars. *Förändrad marknad bakom Vattenfalls dåliga affärer*. 2013-04-22.

<http://www.dn.se/debatt/forandrad-marknad-bakom-vattenfalls-daliga-affarer>

⁵ Bryngelsson, David. Hedenus, Fredrik. Larsson, Jörgen. *Scenarier för klimatpåverkan från matkonsumtionen 2050*. Chalmers, 2013. <http://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/175662/175662.pdf>

Det behövs också en insikt om att klimatomställningen kommer att innebära livsstilsförändringar. Denna omställning kommer att föra mycket gott med sig, men liksom alla omställningar möter den också motstånd. Utöver vårt sunda förnuft finns det dock forskning som bekräftar att vårt välbefinnande kan öka av t.ex. icke-materiella värderingar, mindre pendling och kortare arbetstid.⁶ Fantastiskt nog är alltså inte fördelarna med en mer klimatvänlig livsstil reserverade åt atmosfären, utan kommer i längden att gynna gemene man.

Ekonomi för ett hållbart samhälle

I regeringens klimat- och miljöarbete efterfrågar allt fler människor insikten att en klimatomställning kommer att leda till nya jobb och möjliggöra en helt ny typ av ekonomisk aktivitet. Den ekonomiska struktumvandling och det utvecklingsblock som klimatkrisen samt tidigare finanskriser föranleder bör **uppmuntras snarare än fördröjas**. Industrilands-status är inte vägs ände utan bara ett av många skeden som vårt land kommer att genomgå. Ju längre vi väntar med att ställa om, desto dyrare kommer dessutom konsekvenserna till följd av klimatförändringarna att bli.⁷ Att satsa på omställning är att skapa jobb, i sektorer där människor känner sig meningsfulla och att de bidrar till samhället.

Då planetens välmående är en förutsättning för att ekonomin över huvud taget ska kunna blomstra, måste miljöfrågorna prioriteras på den politiska dagordningen. Det område miljöministern ansvarar för anger förutsättningarna för det område finansministern ansvarar för – ändå är det finansministerns bestämmelser som avgör hur miljöministern kan arbeta. Om Naturvårdsverket och Miljödepartementet ska kunna utföra sitt jobb och säkerställa högre ambitioner i svensk klimatpolitik, kan vi inte tillåta att deras del i statsbudgeten krymps. Resurser krävs till såväl planering och genomförande som uppföljning. Det är dags att hela regeringen prioriterar klimatet.

Regeringen bör även aktivt se till att de pengar staten förvaltar är placerade i etiskt riktiga fonder där våra gemensamma resurser investeras i projekt för en hållbar utveckling. Detta innefattar kommuner, landsting, AP-fonder, högskolor med flera. Så länge fler investeringar görs i borra efter olja och skiffergas kommer samhället att förbli beroende av fossil energi. Till 2050 är det för oss en självklarhet att alla Sveriges resurser bidrar till ett rättvist och grönt samhälle – snarare än stjalper, såsom läget dessvärre ser ut idag. Det är helt enkelt dags att skattebetalarnas pengar förvaltas i linje med den framtid vi vill se.

⁶ Holmberg, John. Larsson, Jörgen. Nässén, Jonas. Et.al. *Klimatomställningen och det goda livet*. Naturvårdsverket, 2011. <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6458-7.pdf>

⁷ Stern, Nicolas. *Stern Review: The Economics of Climate Change*. HM Treasury, London. 2006.

Avslutningsvis

Det slutliga resultatet, Färdplan 2050, får inte tillåtas bli enbart ett vägledande dokument. Detta måste bli ett starkt och styrande dokument, som implementeras i och genomsyrar all verksamhet i Sverige. Det är på grund av att vi anser detta som vi också anser att Färdplanens ambitioner måste vara långt mycket högre, samt att åtgärderna som förelås i den är konkreta och genomförbara. Om så inte är fallet kommer vi låsa in oss i en situation där framtida regeringar kan luta sig tillbaka mot ett urvattnat dokument med ursäkten att de ändå följer Färdplanen. Önskvärt vore också att regionala färdplaner upprättas med nära koppling till den nationella, med regelbunden uppföljning samt stöd och påföljder för de regioner som inte når delmålen.

Som framgår är vi mycket besvikna över det färdplansunderlag Naturvårdsverket tagit fram utifrån regeringens uppenbarligen bristande direktiv. Vi är uppriktigt oroliga för vår framtid och kommer inte att acceptera annat än att detta underlag skärps rejält innan det röstas igenom för att bli den slutgiltiga "Färdplan 2050". Därför ser vi mycket fram emot att läsa ett nytt underlag med ambitiösare målsättningar, som är utformat som en konkret handlingsplan i etapper med handfasta åtgärder och styrmedel för nollutsläpp till allra senast 2050.

Utöver detta stöttar vi helhjärtat de remissvar som inkommit från Hagainitiativet, Svenska Kyrkan och Naturskyddsföreningen. Vi ber er slutligen notera att medan det bakom vissa andra instansers remissvar kan finnas mindre ädla motiv för att uppmuntra er på Miljödepartementet att behålla eller minska underlagets redan låga ambitioner, finns det bakom det dokument ni nu läst enbart en mycket stark önskan om en rättvis och värdig framtid för oss alla. Tack.

Bakom detta dokument står många av PUSH Sveriges medlemsorganisationer. Tillsammans utgör vi en stark röst för tusentals unga runtom i Sverige. Det är vi som ska leva imorgon med de beslut ni fattar idag.

FÄLTBIOLOGERNA

